

בס"ד
רב צבי סבלפסקי שליט"א

סוגיא ל
מסכת ברכות - פרק שישי

בס"ד
רב צבי סבלפסקי שליט"א

סוגיא ל
מסכת ברכות - פרק שישי

וממ"נ אם קידש על הין הלא פוטר כל המשקין [באופן המבואר לעיל בסק"ג] ואם קידש על השכר וכו"ב
הלא מברך שהכל וממילא נפטר גם זה:

ברכת הין בתוך הסעודה 30

1. ברכות מא: "שאלו את בן זומא" עד מב. "רב הונא אכל"

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מא עמוד ב.
שאלו את בן זומא. מפני מה אמרו. דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה אינם טעונים ברכה לא לפניהם ולא לאחריהם? אמר להם: הואיל ופתי פוטרן. אי הכי, יין נמי נפטריה פתי - שאני יין. דגורם ברכה לעצמו.

2. תלמודי רבינו יונה ברכות כט: (בדפי הרי"ף) "יין גורם ברכה לעצמו" עד "ומכאן היה ללמד רבינו יעקב"

רבינו יונה על הרי"ף מסכת ברכות דף כט עמוד ב.
יין גורם ברכה לעצמו פירש"י ז"ל מתוך חשיבות שמקדשים עליו מה שאין כן בשאר דברים שעל ידם תבוא ברכה אחרת וכו' גם על הפת מקדשים י"ל דהכי קאמר יין נמי גורם ברכה לעצמו שמקדשים עליו כמו שמקדשים על הפת ועוד שעל הין מבדילין ואין מבדילין על הפת. ור"ח פירש יין גורם ברכה לעצמו פוטר שאר משקין שאם בירך על הין ושתה אח"כ משקין אחרים אין לברך (אחריהם) כלל לא לפניהם ולא לאחריהם שברכת הין שבוירך ויברך לבסוף פוטר המשקין ששתה בתניהם. שאע"פ שאין הלכה כר' חייא שאמר פתי פוטר כל מיני מאכל גבי יין הלכה כמותו ויין פוטר כל מיני משקין וזה פי' נאה אלא שאין הלשון מורה עליו. ורבינו שמואל מרומרא ז"ל פירש ד"ן גורם ברכה לעצמו שעל כל שאר הדברים אין מזכירין בברכה שם האילן עצמו אלא בורא פרי העץ סתם והיין יש לו זה החשיבות שאנו אומרים בו ברכה פרטית ומזכירין הגפן בפירושו.

3. תוספות ברכות מא: ד"ה א' מתחילת התוספות עד "ולא" טעמא ניחא"

תוספות מסכת ברכות דף מא עמוד ב.
אי הכי יין נמי נפטריה פתי - דודאי יין מחמת סעודה אתי שהוא שותה כמה פעמים דאי לאו הסעודה לא שותה ולפטריה פתי ומשני שאני יין דגורם ברכה לעצמו פירש"י דבהרה מקומות הוא בא ומברכין עליו אפי' שאין צרכין לשתות כגון בקידוש ובברכת אירוסין ורשב"א פ' משום דצריך לברך על הין בורא פרי הגפן ובתחלה כשהוא בענבים בורא פרי העץ ועל שאר משקין שהכל נהיה בדברו ומיהו אומר ר' י' דבשאר משקין כמו מים ושכר הבאים מחמת הסעודה פתי פוטרן דאפי' יין הוא פוטר א' לא דקובע ברכה לעצמו ודלא כמחזור יטרי שכתב שמברכין למים ברכה בכל פעם ופעם ואפי' בתוך הסעודה דהיינו כגמולך והוא דלא פריך הכא מן משום ד"ן זיין אבל מים לא זייתי כדאמר ר' י' (לעיל דף לה) הנודד מן המזון וכו' ופשיטא דלא פטר להו פתי דאניה בכלל ברכת פתי מיהו ר' י' הבאים בשבילה והשתא יין פוטר כל מיני משקין לפי שעיקר הבאין בתוך הסעודה וטעמא דפתי פוטרת כל הדברים ור"ת היו אומרים שלא לברך כלל שאר משקין הבאין מחמת הסעודה חוץ מן הין כדקאמר גמרא טעמא ולכך הוא העיקר ותו טפלין לו לענין ברכה והלכך משקין הבאין מחמת הסעודה שבאין בשביל הפתי לשרות המאכל וגם א"א לאכילה בלא שתייה והלכך פתי פוטרן מן הין כדקאמר גמרא טעמא ולהאי טעמא ניחא מה שאנו מברכים בפסח על החרות על אכילת מרות לברך שהעולם מקשים אמאי אין מברכין נמי ב"פ האדמה דשאר ירקות אינו פוטר כדקאמרין תתם כיון דאיכא הגדה והלל אסח דעתיה אלא וודאי טעמא הוי כיון דרחמנא קביעיה חובה דכתיב על מצות ומוריהם יאכלוהו הוי כמו דברים הרגילין לבא מחמת הסעודה דפתי פוטרן.

4. פסחים קטו: "אזכריה רב חסדא" עד "אמר רבא בלע"

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קטו עמוד ב.

אדבריה רב חסדא לרבנא עוקבא ודרש. נטל ידיו בטיבול ראשן - נטל ידיו בטיבול שני. אמרה רבנא קמיה דרב פפא. הא בעלמא אימנא, דאי סלקא דעתך דאיתמר - למה לי נטילת ידים תרי זימני? הא משא ליה ידיה חדא זימנא - אמר להו רב פפא. אדברבא, הכא איתמר. דאי סלקא דעתך בעלמא איתמר - למה לי תרי טיבולי? אלא מאי רבא איתמר - נטילת ידים תרי זימני למה לי, הא משא ליה ידיה חדא זימנא! אמרי: כיון דבעי למימר אגדתא והלילא - דילמא אסוחו לדעתיה ונגע.

5. פסחים קיד. "פשיטא דיכא דאיכא" עד טטן. "אמר רבינא" ו"רשב"ד"ה פשיטא

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קיד עמוד ב
 פשיטא, היכא דאיכא שאר ירקות - מברך שאר ירקות בורא פרי האדמה ואכיל, והדר מברך על אכילת מרור ואכיל, היכא דליכא אלא חסא, מאי? אמר רב הונא. מברך מעיקרא אמרו בורא פרי האדמה ואכיל, ולבסוף מברך עליה על אכילת מרור ואכיל.
 מתקין לה רב חסדא: לאחר שמילא כוסו היינו חוזר ומברך עליה? אלא אמר רב חסדא. מעיקרא דברך עליה בורא פרי האדמה ועל אכילת מרור ואכיל, ולבסוף אכיל אכילת חסא בלא ברכה. בטורא עבדי כרב הונא, ורב ששת בריה דרב יהושע עבדי כרב חסדא. והלכנת מוונתיה ודב חסדא. רב אחא בריה דרבא מהדר שאר ירקות, לאפוקי נפשיה מפלוגתא.

רשב"ם מסכת פסחים דף קיד עמוד ב
 פשיטא היכא דאיכא שאר ירקות מברך. מעיקרא בטיבול ראשון ואשאר ירקות בורא פרי האדמה דאסור ליהוה מן העולם הוה בלא ברכה דכיון שיש לו שאר ירקות הכי שפיר טפי שברך פה"א תחלה דהיינו ברכה הראויה להן ויפסור את המרור מברכת פרי האדמה ואחר כך יברך על החזרתו על אכילת מרור:

6. תוספות פסחים קטז. ד"ה והדר מתחילת התוספות עד "ולא שייך כאן תיבולות"

תוספות מסכת פסחים דף קטז עמוד א
 והדר אכיל חסא בלא ברכה - ונראה דאין גרין לברך בפה"א אע"ג דהגדה הוה הפסק דכפרישית וליעיל ולא מיפטר בברכה של טיבול ראשון מ"מ ברכת המוציא שטרקול דהוה לה דברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה שהרי ירקות גוררין חלב וקרי ליה נמי למרור פפרת הפת וכן אמר בכיצד מברכין (ברכות ד' מב). בירך על הפת פטר את הפרפרת פפר' היינו דברים הממשכים האכילה כגון דגים קטנים ותמרים וירקות והיו רגילים לאוכלם בתוך הסעודה בין מאכל למאכל ולכן פטר את הפרפרת לפי שבא לצורך שעל ידי כך אוכל יותר ואין לומר דפרפרת היינו דבר שבא ללפת בו את הפת דהא הו' בכלל הא דקדתי התם דמברך על העיקר ופוסר את הספילה וקאמר נמי רבי חיאי פת פוסרת כל מיני מאכל ורב פפא נמי פסיק התם הלכנת דברים הבאים תוך הסעודה מחמת הסעודה והיינו הפרפרת כדפי' אין טעונון ברכה לא לפניהם ולא לאחיהם שלא מחמת הסעודה תוך הסעודה כגון תאנים וענבים שאינן באין להמשיך המאכל ולא ללפת אלא לתענוג צריכן ברכה לפניהם ולא כתב בסדרו לומר שאר ירקות באין תחלה לפטור חזרת מברכת ראויה לה ליתנהו דהא משום היכידא באין ולא שייך כאן תיבולות אלא במיני מילי ועוד דרב חסדא מברך שתיתן אחרות ועוד דמשמע דלא פטר ליה פת ושטא אנו מחשבו פרפרת הפת כיון שאינו אוכל ממנו אלא כוונת.

7. רא"ש פסחים י"ג: מתחילת דבריו עד "אבל היכא דליכא"

רא"ש מסכת פסחים פרק'
 כו פשיטא היכא דאיכא שאר ירקו מברך ברישא בורא פרי האדמה לפי שפסטר בברכת שברך על אכילת מרור ואכיל. ופי' רשב"ם ואין צריך לברך בורא פרי האדמה לפי שפסטר בברכת שברך על הירקות(ר) ולא נהייה דהא דחס דעתא באגדתא והלילא דאמרין לקמן (דף קטז ב) הנוטל ידיו בטיבול ראשון צריך שישטול ידיו בטיבול שני משום דאסא דעתיה באגדתא והלילא.(ש) ומה שאין מברכין בפה"א על המרור היינו שטול דכתבנו על מצות המרור 'אכלוהו וטובה הוא להביא מרור אחר מצה הליכך הוה דברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה שאין טעונון ברכה לא לפניהם ולא לאחיהם. מדע לך דהא קרי ליה במתני' פרפרת הפת דקדתי במתני' עד שמגיע לפרפרת הפת והיינו

חזרת שמבא אחר הפת. ותנא בכיצד מברכין (דף מב א) בירך על הפת פטר את הפרפרת. ונראה לי דלא קשה לפי' רשב"ם דהרי דאגדתא והלילא הוה היחס הדעת לענין נטילה היינו משום דילמא אסא דעתיה ונגע במקום הטטפת ידיים שסקניות הן אבל לענין אכילה כיון שברך בורא פרי האדמה על הירקות וחזרת לפניו ודעתו לאוכל מאכל ממנו לא נמלך הוא ואין כאן על היחס הדעת ולא מינוי מקום שיבא צריך לברך שהרי שנקרו רגלים לילך לבית הכנסת או לבית המדרש (לעיל דף קכג א) אף על פי שהתפילו וישנו מקומם אם היינו שם מקצת תבריהם לא הוה היחס הדעת כל שכן הכא שיושב במברך אע"פ שקורא הגדה לא הוה היחס הדעת. אבל היכא דליכא שאר ירקו מאי. אמר רב הונא מברך ברישא אמרו בפיה"א ואכיל וכי מטי אחרת מברך על אכילת מרור. [דף קטז ע"א] א"ל רב חסדא לאחר שמילא כוסו ממנו חזר ומברך על אכילת מרור אלא אמר רב חסדא מברך ברישא בורא פרי האדמה ועל אכילת מרור ואכיל ולבסוף אכיל בלא ברכה. והלכנת כרב חסדא ומאז מטבל תרי זימני כתי שיאו דהיניקוהו וישאלו. רב אחא בריה דרבא אשאר ירקו לאפוקי נפשיה מפלוגתא:

8. תוספות ברכות מא. ד"ה א. "ולחא. טעמא ניתא" עד סוף התוספות

תוספות מסכת ברכות דף מב עמוד א
 ולהאי טעמא ניתא מה שאנו מברכים בפסח אין לברך עליהם דחשיב (כס) כבאים מחמת הסעודה, לפי שאין מברכין נמי ב"ב האדמה וכו' פ האדמה דשאר ירקות אינו פוסט כדקאמרין התם כיון דאיכא הגדה והליל אסא דעתיה אלא וודאי טעמא הוה כיון דרחמנא קבעיה חובה דכתב על מצות ומרורים אכלוהו הוה כמו דברים הרגילים לבא מחמת הסעודה דפת פוסרתין.

9. שלוחן ערב. רבימא אורבת חיית מעבד

שלוחן ערב אורח חיית הלכות באיעת הפת, סעודה, וברכת המזון טמון קעד
 און אין לו יין ושותר מים או שאר משקה, אין לברך עליהם דחשיב (כס) כבאים מחמת הסעודה, לפי שאין דרך לאכול בלא שתייה. ואף אין לא היה צריך ברכה לפניו, אלא מפני שהוא חשוב קובע ברכה לנגמנו. אבל מים או שאר משקים לא חשיב, ואינו טעונים ברכה, ואפי' הם היה צמא קודם סעודה, כיון שלא יוצא לשותות אז, כדי שילקח זיקוק לו ממים, נמצא כי שתיית המים יב סבת הפת היא, ופתי פוסרתה, וי"א לברך על המים שבסעודה, ויש מחמירין עוד לברך עליהם (דל) ג בכל פעם, דסתמא נמלך הוא בכל פעם; והרצאה להסתלק מן הספק ויש קודם נטילה במקום סעודתו, ויברך על דעת לשנותו בתוך סעודתו. הגה: (לט) והמנהג כסבא הראשונה.

10. משנה בתורה קעז. טעף קטן לט מתחילת דבריו עד "מכל מקום נראה לי"

משנה ברורה טמון קעד
 (לט) והמנהג כסבא הראשונה - והטעם כדלעיל לפי שאין אכילה בלא שתייה והיו כדברים הבאים מחמת הסעודה ולענין וי"ש [מא] יש אחרים שכתבו דצריך ברכה בתוך הסעודה משום שאין שויון אוחז מחמת צמאון כשאר משקים אבל המ"א כתב [מב] דבתוך הסעודה א"צ ברכה משום דאז בא לערר האות המאכל וחשיב גם זה מחמת הסעודה [נה"ה בפירות הבאים להמשיך האות האכילה [מג] כגון לימנ"ש מלוחים או זית מליח או אוגורקע"ס מלוחים וכיו"ב ולא דמי לשאר לוחות בהוה קצת המתבר לענין שאר משקין [דיברך על מעט מהי"ש קודם נטילה ע"ד לפטור מה שישנה בתוך הסעודה מפני [מה] שיש דעות בהוה אלא שהעולם נהגו להקל ויש להם על מה לסמוך, וכו' בכתב הסעודה אבל אם שותה את הי"ש אחר סעודת דאז בודאי דעתו רק לעכל המזון לכו"ט צריך ברכה [אחרונים] מ"מ ל"א דאם אכל משמן שמן ולקח [מט] מעט י"ש להפסיק השמנות שבשם אם יגיד בענין זה [מז] הוא בכלל טפול האוכל ועי"כ אף אם הוא אחר גמר סעודתו א"צ לברך. כתב הר"ם דאם שותה אחר גמר סעודתו קאפי"ע הוא רק כדי לעכל המזון ולא דמי לשאר משקים ועי"כ צריך לברך ברכה ראשונה ואינו מוכרח וכן שובר מתחלה על מעט צוקעו לא לפטור את הקאפו"ע וכל זה שיוך לך לענין וי"ש [מח] אבל בשבת וי"ש [טס] בשחרית אין שיוך כ"ז דהרי בודאי כבר קודש על הכוס